

УДК 330.338:65.016

Лук'янова В.В.

*доктор економічних наук, професор
Хмельницького національного університету*

Лабунець О.О.

*магістрант
Хмельницького національного університету*

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено поняття «діагностика фінансового стану підприємства». Розглянуто підходи, методи та найважливіші завдання фінансової діагностики. Встановлено основну мету фінансової діагностики. Значну увагу приділено обґрунтуванню важливості системного підходу під час аналізу фінансового стану підприємства. Розглянуто шляхи поліпшення фінансового стану підприємства та низку перешкод в їх реалізації.

Ключові слова: фінансовий стан, діагностика фінансового стану, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, фінансова стійкість, економічна безпека.

АННОТАЦИЯ

В статье освещено понятие «диагностика финансового состояния предприятия». Рассмотрены подходы, методы и важнейшие задачи финансовой диагностики. Установлена основная цель финансовой диагностики. Значительное внимание уделено обоснованию важности системного подхода при анализе финансового состояния предприятия. Рассмотрены пути улучшения финансового состояния предприятия и ряд препятствий в их реализации.

Ключевые слова: финансовое состояние, диагностика финансового состояния, ликвидность, платежеспособность, рентабельность, финансовая устойчивость, экономическая безопасность.

ANNOTATION

The article covers the concept of diagnostics of the financial condition of the enterprise. Approaches, methods and the most important tasks of financial diagnostics are considered. The main purpose of financial diagnostics is established. Considerable attention is paid to substantiating the importance of the system approach in analyzing the financial condition of the enterprise. Also, ways of improving the financial condition of the company and a number of obstacles in their implementation are considered.

Key words: financial condition, diagnostics of financial condition, liquidity, solvency, profitability, financial stability, economic safety.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Головним складником успіху підприємства сьогодні є застосування новітніх підходів, принципів та інструментів в управлінні підприємством. Досягнення цілей підприємства можливе лише завдяки вчасному та оперативному діагностуванню фінансового стану суб'єкта господарювання. Оскільки не-ефективна організація управління фінансовими ресурсами та кризовий стан економіки вимагають від підприємства безперервно проводити аналіз фінансового стану підприємства, проблема ефективного здійснення фінансової діагностики підприємства нині актуальна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Питанню

діагностики фінансового стану підприємства присвячено дослідження цілої низки відомих вітчизняних та іноземних науковців, серед яких: М.І. Бендіков, О.О. Гетьман, Т.А. Городня, А.В. Градова, Т.О. Загорна, М.І. Камлик, Т.Д. Костенко, Ю.С. Копчак, В.В. Лук'янова, В.В. Пономарьов, О.А. Сметанюк, Г.В. Савицька, Є.О. Олейніков, Л.В. Фролова та багато інших.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті – узагальнити поняття «діагностика фінансового стану підприємства»; окреслити напрями здійснення фінансової діагностики підприємства для нейтралізації формажорних та кризових обставин, виявлення їх причин та наслідків; висвітлити низку шляхів поліпшення фінансового стану суб'єкта господарювання, що дасть змогу забезпечити економічну безпеку підприємства; дослідити основну мету, підходи та найважливіші завдання фінансової діагностики; проаналізувати шляхи поліпшення діагностики фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні реалії свідчать, що для досягнення цілей, а також завдань, що стоять перед сучасними підприємствами в умовах трансформаційних процесів в економіці, нестабільності як політичної, так і економічної ситуації в країні, вимагають від суб'єктів підприємницької діяльності неупередженого аналізу фінансового стану, помічником для реалізації якого виступає діагностика фінансова стану підприємства.

Розглядаючи питання важливості діагностики фінансового стану підприємства, передусім висвітливо сутність цього поняття. На думку А.В. Градова та Г.В. Савицької, фінансова діагностика – це напрям економічного аналізу, що дає можливість виявити характер порушення нормального ходу економічних процесів на підприємстві [1, с. 86].

Варто також висвітлити більш широке та фундаментальне значення цього терміну, який визначає діагностику фінансового стану підприємства як систему цільового фінансового аналізу, скерованого на виявлення чинників, причин фінансової неспроможності підприємства, встановлення тенденцій їх роз-

витку та вибору варіантів найкращого вирішення наявних проблем.

Метою фінансової діагностики суб'єкта господарювання є проведення всеохоплюючого фінансового аналізу господарської діяльності підприємства.

Господарська діяльність дієва, якщо підприємство:

- доцільно споживає власні активи;
- вчасно розраховується за зобов'язаннями;
- рентабельне.

Основними показниками, які визначають фінансовий стан підприємства, є: показники ліквідності та платоспроможності; показники оцінки фінансової стійкості; показники ділової активності; показники аналізу рентабельності та ін. [2, с. 234].

Визначення цих показників для вітчизняних підприємств, допоможе реалізовувати заходи, які спрямовані на швидке підвищення платоспроможності, забезпечити задовільний рівень стійкості фінансового стану, прибутковості, розвиток фінансового потенціалу підприємства.

Насамперед фінансовий стан підвладний платоспроможності підприємства, іншими словами, здатності вчасно сплачувати кошти за своїми зобов'язаннями, що вже настали та потребують негайного погашення, за рахунок наявних грошей на банківських рахунках або в готівці.

Під час фінансової діагностики розрізняють низку підходів та методів, які дають змогу:

- вчасно реагувати на плінність як зовнішнього, так і внутрішнього середовища;
- зменшити ризик, який спричинений невідомістю господарської ситуації;
- прийняти адекватні та обмірковані управлінські рішення.

Нині застосовують багатоманітні підходи до оцінювання фінансового забезпечення діяльності підприємства. Діагностику фінансового стану доречно проводити у таких формах [3, с. 182]:

- оцінювання діяльності суб'єкта господарювання, іншими словами, проведення аналізу показників, що визначають ефективність діяльності, згідно зі стратегічними цілями підприємства;
- здійснення експрес-діагностики фінансового стану підприємства, тобто проведення аналізу системи взаємопов'язаних показників, які визначають загальний фінансовий стан діяльності підприємства;
- здійснення контролю фінансових показників, що визначають наслідки фінансової діяльності, для нейтралізації негативної динаміки.

Фінансова діагностика господарюючого суб'єкта передбачає систематичну та всебічну оцінку діяльності даного підприємства та використовує різноманітні методи аналізу. Зі свого боку, методи фінансової діагностики, визначаються як комплекс науково-методичного інструментарію дослідження фінансового стану підприємства. До основних методів фінансової діагностики належать:

1. Формалізовані. Ці методи спираються на наукове обґрунтування. Їм притаманний об'єктивізм, саме тому їх зазвичай використовують під час оцінювання діяльності національних підприємств.

2. Неформалізовані. Ці методи спираються на характеристику аналітичних процедур на логічному рівні. Характерною ознакою цих методів є суб'єктивізм, оскільки вони переважно засновані на знаннях, досвіді та інтуїції аналітика [4, с. 164].

Вагоме значення діагностики фінансового стану суб'єкта господарювання полягає у її призначенні для виконання низки завдань, виділимо основні з них:

- окреслення стану діяльності підприємства;
- здійснення прогнозу фінансового стану підприємства;
- виявлення факторів, що можуть або вже вплинули на фінансові параметри господарюючого суб'єкта;
- ідентифікація ймовірних шляхів поліпшення чи регенерації стану функціонування підприємства;
- звуження інформаційної нерозмірності між особами, що відповідають за прийняття фінансових рішень, та об'єктом управління.

Аналізуючи наведені завдання, визначимо мету фінансової діагностики, яка полягає у забезпеченні управлінських рішень необхідною, своєчасною та релевантною інформацією з урахуванням можливостей підприємства в майбутньому генерувати грошові потоки, бути прибутковим, а також виявленні слабких аспектів чи додаткових перспектив.

Таким чином, метою фінансового діагностування суб'єкта господарювання є оцінка тенденцій фінансового стану, виявлення способів підвищення рентабельності, а також створення передумов для стабільної діяльності підприємства.

Процес фінансового діагностування підприємства є достатньо складним та довготривалим, який включає здійснення оцінювання звітного стану суб'єкта господарювання порівняно з його базовим періодом. Цей процес містить такі блоки: аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства; аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності; оцінка використання майна; структурний аналіз капіталу; аналіз самоокупності підприємства [2, с. 234].

Усталений фінансовий стан підприємства створюється у процесі виробничої та господарської діяльності суб'єкта господарювання. Через це фінансову діагностику варто виконувати з урахуванням комплексного оцінювання усіх показників, що дає змогу скрупульозно та ретельно охарактеризувати господарський стан підприємства.

Підсумовуючи вищесказане, відзначимо, що під час прийняття управлінських рішень, необхідних для вирішення завдань щодо вибору напрямку діяльності та розвитку підприємства,

поліпшення ефективності, конкурентоспроможності та прибутковості підприємства, вкрай необхідним є системний підхід до аналізу фінансового стану підприємства.

Ключовими факторами формування у сучасних умовах ринкової економіки є: нестабільний курс валют, непрогнозовані зміни в оподаткуванні, жорстка конкуренція, інновації та технологічні зміни виробництв, загальна комп'ютеризація обліку інформації тощо.

Ці умови викликають в управлінців велику кількість запитань, відповідь на які може дати саме діагностика фінансового стану, оскільки є одним із ключових інструментів дослідження ринку та забезпечення конкурентоспроможності підприємства, за допомогою якого відбувається раціональний розподіл матеріальних і фінансових ресурсів [2, с. 235].

Важлива умова успішного управління підприємством полягає в аналізі та системному вивченні фінансового стану підприємства і факторів, що на нього впливають, а також у прогнозуванні рівня прибутковості капіталу підприємства.

Головною характеристикою ефективного суб'єкта господарювання є його задовільний фінансовий стан, який відображає його конкурентоздатність, тому керівники підприємств намагаються шукати напрями поліпшення фінансового стану, необхідного для зміцнення фінансового стану, забезпечення перспектив подальшого економічного розвитку та підвищення ефективності використання потенціалу підприємства. Виділимо основні шляхи поліпшення фінансового стану підприємства:

- оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу;
- зведення до мінімуму внутрішніх резервів підприємства;
- вдосконалення продукту (товару, роботи, послуги) та системи його збуту
  - поліпшення рекламної діяльності;
  - зниження собівартості продукції;
  - вибір раціональної альтернативи оснащення підприємства;
  - збереження кадрового потенціалу;
  - зменшення дебіторської заборгованості;
  - пошук можливостей розширення обсягів та ринків збуту продукції;
  - здача в оренду або продаж окремих об'єктів основних фондів.

Таким чином, наведені шляхи щодо поліпшення фінансового стану підприємства дадуть змогу оптимізувати витрати підприємства, поліпшити організаційну та виробничу структуру підприємства, запобігти кризовому стану, попередити банкрутство та оздоровити свій стан загалом.

Зважаючи на велику кількість шляхів поліпшення фінансового стану підприємства, існує низка перешкод, що заважає їх упровадженню в діяльність суб'єктів господарської діяльності [5, с. 23]:

- свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання;
- збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття й технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Для поліпшення діагностики фінансового стану підприємства та недопущення вицїна-ведених перешкод необхідно докладно проаналізувати загрози від негативних важелів, що мають вплив на фінансовий стан, можуть спричинити збитки підприємству, а також усебічно оцінити результати фінансово-господарської діяльності підприємства в розрізі діагностики його фінансового стану, щоб забезпечити економічну безпеку підприємства.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, фінансова діагностика дає змогу виявити недоліки та проблемні місця у діяльності підприємства, а за допомогою системного фінансового аналізу можна точно поставити діагноз та виявити причини будь-яких негативних або позитивних показників та тенденцій. Щоб раціонально та ефективно приймати управлінські рішення для досягнення усіх цілей та завдань підприємства, необхідно проводити фінансову діагностику суб'єкта господарювання.

Таким чином, діагностика фінансового стану залежить від своєчасності та правильності аналізу, який є вирішальним для прийняття управлінських рішень, які спрямовані на вирішення завдань, пов'язаних із вибором напрямку діяльності, його розвитком, поліпшенням його ефективності, конкурентоспроможності та прибутковості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Савицька Г.В., Градова А.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2014. 654 с.
2. Підхонний О.М. Діагностика фінансового стану підприємства. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2017. Вип. 23. С. 234-237.
3. Городня Т.А., Мойсеєнко І.П. Економічна та фінансова діагностика: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2014. 282 с.
4. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. 2015. № 2(84). С. 162-170.
5. Копчак Ю.С. Проблеми діагностики фінансового стану і стійкості функціонування підприємства. Вісник СумДУ. 2016. № 9(68). С. 23-34.

REFERENCES:

1. Savyts'ka H.V. Ekonomichnyy analiz diyal'nosti pidpryyemstva / A.V. Hradova, H.V. Savyts'ka // Navch. posib. – K.: Znannya, 2014. – 654 s.
2. Pidkhomnyy O.M. Diahnostyka finansovoho stanu pidpryyemstva / O.M. Pidkhomnyy // Ekonomichni nauky: zb. nauk. prats'. Ser. Oblik i finansy. – 2017. – Vyp. 23. – S. 234-237.
3. Horodnya T.A. Ekonomichna ta finansova diahnostyka: navch. posibnyk / T.A. Horodnya, I.P. Moyseyenko // L'viv: «Mahnoliya», 2014. – 282 s.

4. Naydenko O.YE. *Metodyka diahnostryky stanu vnutrishn'oho seredovyshcha pidpryyemstva* / O.YE. Naydenko // *Visnyk Skhidnoukrayins'koho nats. un-tu im. V. Dalya.* – 2015. – № 2(84). – S. 162-170.
5. Kopchak YU.S. *Problemy diahnostryky finansovoho stanu i stiykosti funktsionuvannya pidpryyemstva* / YU.S. Kopchak // *Visnyk SumDU.* – 2016. – № 9(68). – S. 23-34.

Lukianova V.V.

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Khmelnyskyi National University*

Labunets O.O.

*Graduate Student,
Khmelnyskyi National University*

DIAGNOSTICS OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE AND THE WAYS OF ITS IMPROVEMENT

The article is devoted to the search for new approaches that will help enterprises to exit from the crisis and ensure their proper financial and economic condition. It is an analysis of the financial condition of the company that is one of the main tools for finding out the competitiveness of the manufacturer. The development and implementation of new methods of analysis and ways to improve the financial position of the firm will increase its property potential, restore solvency and profitability.

As in connection with recent events in the political and economic plane of our state, it is necessary to find new approaches that will help enterprises to exit the crisis and ensure their proper financial and economic condition. A significant proportion of Ukrainian enterprises have an unsatisfactory capital structure and a shortage of working capital. The development and implementation of new methods of analysis and ways to improve the financial position of the firm will increase its property potential, restore solvency and profitability. The constant provision of management information on the current level of financial sustainability and the ability of the enterprise to further develop is one of the main prerequisites for overcoming existing crisis phenomena at enterprises.

In today's environment, the ability to properly manage finances, determine the rational capital structure by composition and sources of education and provide the optimum balance between own and borrowed funds is extremely important for an enterprise. It is important to realize the essence of such concepts as business activity, liquidity, solvency, profitability of the enterprise, its financial stability.

Understanding the necessity of diagnosing the financial condition of the enterprise and its timely and qualitative analysis is the key to making managerial decisions aimed at solving the issue of choosing business direction and development, improving its efficiency, competitiveness, and profitability.

So, the diagnosis of the financial condition of the company is an extremely important process. According to the data obtained, it is possible to identify the main ways that will promote the promotion of products in markets, which will increase the volume of its implementation and create real prerequisites for the company to exit from the financial and economic crisis and, thus, improve its financial position.